

Tämä on Helsingin vanhusneuvoston hyväksymän asiakirjan sähköinen versio.

SOSIAALI-, TERVEYS- JA PELASTUSLAUTAKUNNALLE

Asia: Vanhusneuvoston kannanotto ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen hankintaan

Helsingin vanhusneuvosto kiittää sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakuntaa mahdollisuudesta antaa kannanotto ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen hankinnan valmisteluun. Vanhusneuvostolle on toimitettu 20.2.2026 esittelydiat aiheesta, mutta muita sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnalle toimitettuja liitemateriaaleja ei ole saatu nähtäväksi. Vanhusneuvoston työvaliokunta totesi kokouksessaan 27.2.2026, että käytettävissä oleva aineisto oli vajavaista ja myöhässä toimitettua, kaikkia hankinnan kannalta olennaisia dokumentteja ei toimitettu vanhusneuvostolle, joten ei voida katsoa, että sille olisi annettu riittävät edellytykset muodostaa kattavaa kannanottoa. Tästä huolimatta vanhusneuvostolla on herännyt useita huolenaiheita, jotka hankinnan vaikutusten arvioimiseksi on tarpeen saada selvitettyiksi.

Taustatietoja olisi tarpeellista täsmentää. Olisi oleellista, että asiakirjoissa esitetään selkeästi, kuinka monta henkilöä Helsingissä on ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeessa, missä päin Helsinkiä tarve kohdistuu ja miten tarve kehittyy sopimuskauden aikana. Nämä tiedot ovat välttämättömiä arvioitaessa hankinnan tarkoituksenmukaisuutta. Esitysehdotuksessa on, että hankinta avataan koskemaan koko Uuttamaata. Vanhusneuvosto ei ole kuitenkaan saanut perusteluja, miksi näin toimitaan; eivätkö palveluiden tuottajat nykyisillä alueilla riitä? Mikäli on tarve ruotsinkielisen ikääntyneiden palvelutarjonnan laajentamiselle, sen olisi ollut hyvä käydä esittelystä ilmi. Vanhusneuvosto kysyy, onko selvitetty, kuinka monet asiakkaista ovat toivoneet palveluasumispaikkaa Helsingin ulkopuolelta ja kuinka paljon paikkoja suunnitellaan hankittavan Helsingin ulkopuolelta. Onko riskinä se, että jos Helsingissä ei ole paikkoja vapaana, ikääntynyt sijoitetaan johonkin muualle vastoin omaa tahtoaan? Vanhusneuvosto on erityisen huolissaan siitä, että palvelupaikkojen sijoittuminen kauas Helsingistä voi pidentää välimatkoja kohtuuttomasti, heikentää läheisten mahdollisuuksia vierailta sekä vaikeuttaa omaishoitajien vapaiden käyttämistä. Osaan Uudenmaan kunnista, kuten Hankoon, Loviisaan, Pornaisiin ja Raaseporiin on Helsingin keskustasta julkisella liikenteellä viikonloppuisin 1,5 h -2h 45 min pituinen matka ja on huomioitava, että palveluasumisen yksiköihin voi olla kunnan keskustasta vielä matkaa. Lisäksi osaan Uudenmaan kunnista, kuten Pukkilaan, Askolaan tai Lapinjärvelle ei ole viikonloppuisin Helsingistä julkista liikennettä. Vanhusneuvosto on huolissaan, onko esimerkiksi puolisollla tai

muilla perheenjäsenillä realistisia mahdollisuuksia päästä tapaamaan läheistään, joka on sijoitettu muualle Uudellamaalla.

Asiakirjoissa korostetaan, että Helsingillä on vähän kokemusta toistaiseksi voimassa olevista sopimuksista. Onko Helsinki perehtynyt muiden hyvinvointialueiden hankintakriteereihin ja -sopimuksiin? Vanhusneuvosto toivoo tarkennusta siihen, miksi määräaikaisia sopimuksia pidetään ensisijaisena vaihtoehtona. Vanhusneuvosto kysyy perusteita sille, että toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia ei harkita, vaikka palveluntarve ei ole vähenemässä. Millaiset irtisanomismahdollisuudet toistaiseksi voimassa olevissa sopimuksissa on? On kyseenalaista, että määräaikaisuutta puoltavat seikat painavat enemmän kuin toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen tuoma vakaus. Vaikuttaako määräaikaisuus tuottajien mahdollisuuksiin palkata vakituista henkilöstöä ja ylläpitää kohtuullista hintatasoa? Eikö määräaikaisten sopimusten uusiminen lisää riskiä palveluntuottajien hinnankorotuksille?

Markkinavuoropuhelua ei ole käyty, vaikka kyseessä on laaja ja vaikutuksiltaan merkittävä hankinta. Vanhusneuvosto pitää tätä huolestuttavana. Koska Helsinki on aiemmin ostanut palveluita vain Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniainen alueelta, miten voidaan perustella, että Helsinki tuntee kaikkien Uudenmaan hyvinvointialueiden tuottajat ja yksiköt? Ilman markkinavuoropuhelua on riski, että kaupunki sitoutuu ostamaan paikkoja yksiköistä, joiden esimerkiksi yhteis- ja kuntoutustilat ovat puutteellisia.

Aineiston mukaan valintaan vaikuttavat hinta, vakituisen henkilöstön määrä ja RAI-indikaattorit. Vanhusneuvosto kysyy, määrittääkö hinta, ketkä tarjoajat pääsevät jatkoon, ja onko niin, että laatua arvioidaan vasta kolmannelta vuodelta eteenpäin. RAI-indikaattoreille annettu suuri painoarvo (40 %) herättää kysymyksen, ovatko tiedot riittävän luotettavia, kun henkilöstöllä ei aina ole aikaa arviointien tekemiseen. Onko samankaltaista painotusta käytetty aiemmilla sopimuskausilla? Onko harkittu muita laatukriteerejä ja mitä ne olisivat?

Hankinta-asiakirjoissa tulisi avata nykyistä tarkemmin:

- mitä palveluita ja tiloja hankintaan sisältyy
- miten henkilöstön osaaminen ja koulutus (geronomi, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, sosionomi, sairaanhoitaja ja lähihoitaja), määrä ja soveltuvuus varmistetaan
- miten henkilöstön pysyvyys turvataan
- miten varmistetaan, että yksityiset palveluntuottajat sitoutuvat samoihin laatuvahtoihin kaupungin kanssa
- miten kielitaito ja asiakkaiden äidinkieli huomioidaan
- mitä hyvällä hoivalla tarkoitetaan ja mihin tuottaja sitoutuu
- mitä palvelun jatkuvuudella tarkoitetaan asiakkaiden, henkilöstön ja tilojen näkökulmasta

Vanhusneuvosto pitää tärkeänä, että mitoitussarvion perusteet esitetään selkeästi. Pelkkä lainmukaisuuden toteaminen ei riitä laadun arviointiin. Tarkastuskäyntejä tulee tehdä vähintään kaksi kertaa vuodessa eri vuorokaudenaikoina. Keskusteluja johdon, henkilöstön, asiakkaiden ja omaisten kanssa tulee käydä säännöllisesti. Raportteja tulee käsitellä avoimesti myös yksiköiden sisällä.

Asiakkaan ja omaisen tulee saada ajoissa tieto hoitopaikan jatkumisesta. lääkälle kuormittavia muuttoja tulee välttää ja prosessin on oltava läpinäkyvä ja ennakoitava.

Lisäksi vanhusneuvosto nostaa esiin tarpeen täsmentää laatukriteerejä ja niiden painoarvoja. Asiakaspalautetta tulee huomioida laadun seurannassa. Kaikissa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköissä tulee olla mahdollisuus monipuoliseen harrastamiseen, toimintaan ja kuntoutukseen. Työikäisten muis-tisairaiden kohdalla tulee varmistaa tarkoituksenmukainen sijoittuminen heille soveltuviin yksiköihin. Vanhusneuvosto nostaa myös esiin palvelusetelin vähäisen käytön syyt ja vaikutukset palvelurakenteeseen.

Jatkoa ajatellen vanhusneuvosto toivoo, että sitä kuullaan valmisteluvaiheessa, jolloin vanhusneuvoston osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuisi paremmin. Päätöksentekovaiheessa tapahtuva osallistuminen ei usein ehdi vaikuttaa, ja siinä vaiheessa esiin nostettavia kehittämissuunnitelmia ei ehditä huomioida suunnittelussa. Mitä aikaisemmassa vaiheessa vanhusneuvostoa kuullaan, sitä paremmin suunnittelussa ja valmistelussa voidaan ottaa huomioon ikääntyneiden näkökulmia.

Vanhusneuvoston puolesta

Riikka Dahlman
puheenjohtaja

Outi Paulig
varapuheenjohtaja